

Suplement

dotyczący współpracy lokalnych samorządów z przedsiębiorcami w wybranych krajach świata – podsumowanie wyników badań ankietowych

Hieronim Jędrzejewski, Agnieszka Wójcik Czerniawska, Zbigniew Grzymała
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Z analiz przeprowadzonych w wybranych krajach wynika, że stosowane są mechanizmy wspierania lokalnej przedsiębiorczości a różnice w ich zastosowaniu wynikają ze specyfiki kraju lub regionu oraz poziomu autonomii samorządów w poszczególnych krajach. W niniejszym opracowaniu wykorzystano dane z ankiet otrzymanych bezpośrednio z gmin danego kraju (m.in. Włochy, Francja, Finlandia, Hiszpania) jak i z Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Niektóre ankiety były wypełniane w ograniczonym zakresie, stąd informacje zawarte w opracowaniu na temat różnych krajów mają różną objętość.

Wspieranie gospodarki regionu wymaga współpracy i wzajemnego zaangażowania samorządów, nauki, biznesu i innych instytucji otoczenia biznesu. Ich działania powinny zmierzać do wykorzystania i rozwijania posiadanego potencjału oraz poszukiwania synergii w działaniach zmierzających do realizacji potrzeb rozwojowych regionu. Aktywność samorządów we wspieraniu lokalnego biznesu oraz lokalnej przedsiębiorczości jest kluczowa, ponieważ wpływa na atrakcyjność regionu i jego rozwój. Stosowane przez samorzady mechanizmy wsparcia przedsiębiorczości, to przede wszystkim zachęty infrastrukturalne, finansowe i ulgi podatkowe oraz zachowania przedsiębiorcze, których celem jest wspieranie dialogu z biznesem oraz nauką, inicjowanie i realizacja przedsięwzięć wspierających ich działalność, planowanie rozwoju, monitorowanie działań oraz budowanie klimatu współpracy, opartego na rozumieniu potrzeb lokalnej społeczności.

Finansowe wsparcie lokalnej przedsiębiorczości realizowane jest poprzez zaangażowanie samorządów w tworzenie mechanizmów wsparcia finansowego, dystrybucję strukturalnych unijnych środków finansowych oraz środków pochodzących z budżetów centralnych. Wartość i forma wsparcia w postaci ulg podatkowych zależy od przyznanych samorządom kompetencji i różni się w poszczególnych krajach. Wsparcie infrastrukturalne realizowane jest poprzez podnoszenie poziomu infrastruktury regionu i dostępu do niej oraz możliwości jej wykorzystania przez lokalną przedsiębiorczość. Istotne jest zaangażowanie przez samorzady kapitału zasobów w postaci terenów inwestycyjnych i nieruchomości oraz kształtowanie dostępu do finansowania dla przedsiębiorców.

Budowanie dialogu jest mechanizmem kształtującym klimat zaufania poprzez zaangażowanie wszystkich interesariuszy we wspólne przedsięwzięcia rozwojowe regionu. Podstawowym narzędziem wymiany informacji jest komunikacja z wykorzystaniem stron internetowych samorządów, których celem jest informowanie lokalnej społeczności, promowanie regionu, monitorowanie zachodzących zmian oraz zachęcanie do aktywności gospodarczej. Funkcja informacyjna ma za zadanie dostarczenie przedsiębiorcom pełnej informacji o lokalnych uwarunkowaniach zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej. Monitorowanie zmian służy ułatwianiu dostępu do informacji o stanie rozwoju gospodarczego regionu. Promowanie

regionu ma za zadanie zwiększanie jego atrakcyjności, przyciąganie kapitału oraz promowanie lokalnego biznesu, oferowanych produktów regionalnych oraz zachęcać do współpracy.

Należy zwrócić uwagę na istotne zaangażowanie samorządów w współpracę z biznesem we wspieranie rynku pracy, koordynowanie zapotrzebowania na konkretne specjalizacje zawodowe, organizację szkoleń dla pracowników, wspieranie powiązań biznesu i szkolnictwa. Przykłady mechanizmów współpracy w wybranych krajach przedstawione w raportach stanowią ilustracje praktyk zaangażowania samorządów, nauki i biznesu we wspieranie rozwoju regionu a ich wskazanie może stanowić rekomendację do zastosowania podobnych mechanizmów.

W Wielkiej Brytanii na uwagę zasługuje udział samorządów w lokalnych partnerstwach przedsiębiorczości (Local Entrepreneurs Partnerships – LEP), które polega na zaangażowaniu w ramach posiadanych kompetencji wraz z lokalnym biznesem oraz nauką w realizacji wspólnych projektów rozwojowych regionu. Samorzady aktywnie poszukują platform współpracy (monitorowanie i raportowanie usług), innowacyjnych rozwiązań dla własnej działalności (na przykład zarządzanie kategoriami wydatków) oraz akcentują rozwój silnych stron oraz wzmacniają słabe strony w planach wzrostu regionu (przykład Leeds City) oraz monitorują sytuację gospodarczą regionu. Istotne znaczenie dla wymiany informacji z lokalną społecznością mają interaktywne platformy wymiany wiedzy oraz dystrybucja informacji skierowanej do lokalnych przedsiębiorców. Wymiana wiedzy realizowana jest poprzez organizację szkoleń, wspólnych inicjatyw dla rozwoju regionu, współpracy z przedsiębiorcami, działania na rzecz integrowania działań biznesu, nauki, samorządów i innych IOB.

W Irlandii istotną rolę pełni organizacja wsparcia biznesu jaką są Lokalne Biura Przedsiębiorczości (Local Enterprise Office - LEO), które stanowią lokalne punkty obsługi i wsparcia przedsiębiorców. Ich zadaniem jest stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz zwiększanie potencjału istniejących oraz powstających przedsiębiorstw MŚP, w szczególności mikroprzedsiębiorstw. Wsparcie obejmuje między innymi działania umożliwiające dostęp do alternatywnych form finansowania w przypadku odmowy finansowania przez banki, usługi doradcze, szkolenia i kursy.

W Czechach występuje silne rozdrobnienie samorządów gmin, co może wpływać ograniczająco na współpracę samorządów w realizacji większych projektów. Pozytywnym przykładem najczęściej występującej współpracy pomiędzy gminami są przedsięwzięcia w obszarze gospodarki odpadami.

Wsparcie dla MŚP w Szwecji realizowany przez rząd i samorząd terytorialny. W odniesieniu do samorządu wynika to zapisów Ustawy o samorządzie terytorialnym z 1991 r. gdzie rozdział 2 ust. 8 stanowi, że „gminy i rady regionalne (województw) mogą podejmować kroki na rzecz ogólnej promocji przedsiębiorczości w gminach i regionach. Indywidualne wsparcie może być przekazywane konkretnym przedsiębiorstwom tylko w przypadku istnienia bardzo uzasadnionych powodów.” Wsparcie to nie ma charakteru epizodycznego (kryzysy), a raczej systemowy i długofalowy. Na szczeblu rządowym wsparcie to realizowane jest przez:

1. Ministerstwo Przedsiębiorczości i Innowacji (Näringsdepartementet)
2. Agencje rządowe:
  - Agencja Rozwoju Gospodarczego i Regionalnego (Tillväxtverket)
  - Agencja Systemów Innowacji (Vinnova)

Na szczeblu samorządowym wsparciem zajmują się gminy i rady okręgów bezpośrednio lub poprzez powołane przez siebie instytucje (przedsiębiorstwa, inkubatory etc.) np. Stockholm

Business Region w Sztokholmie, Blekinge Business Incubator w Karlskornie, Kronoberg Business Region w Växjö (w obu przypadkach mamy do czynienia z bezpośrednią współpracą okręgu i gmin w jego obrębie). Wsparcie to realizowane jest również przez Stowarzyszenie Szwedzkich Gmin i Regionów (Svensk Kommuner och Regioner) – składająca się ze wszystkich szwedzkich gmin i regionów. Przedsiębiorcy zorganizowani są w takich organizacjach jak:

- Konfederacja Szwedzkiej Przedsiębiorczości (Svensk Näringsliv)
- Izby Handlowe Szwecji (Sveriges Handelskamrar) – organizacja składająca się z 11 regionalnych izb handlowych skupiających szwedzkie przedsiębiorstwa

Jednostki samorządu terytorialnego w Szwecji są zobowiązane do przygotowania 3-letniej prognozy budżetowej, w ramach której pierwszy rok jest rokiem budżetowym. Stanowi o tym rozdział 8 ust. 5 Ustawy o samorządzie terytorialnym z 1991 r.

Szwecja jest mocno zaangażowana w realizację unijnej inicjatywy flagowej Small Business Act for Europe (SBA) i przez ostatnie lata wdrażała szereg jej zasad, w tym zwłaszcza zasadę tzw. responsywnej administracji (responsive administration) nastawionej na wsparcie sektora MŚP i wprowadzanie ułatwień administracyjnych, także poprzez szeroko-zakrojoną digitalizację usług. Mocno akcentuje się także wprowadzanie ułatwień w dostępie do finansowania. Standardy te ustalana są zarówno na szczeblu krajowym poprzez wsparcie wymienionych wcześniej agencji rządowych, ale także poprzez same JST. Przepisy nie wskazują na wymogi ustawowe tworzenia takich dokumentów, jednak JST mogą oczywiście opracowywać tego typu strategie. Z pewnością będą one odzwierciedlały rekomendacje strategii rządowych, gdzie obecnie realizowane są tzw. programy partnerstw innowacyjnych (5). Jednym z takich programów jest program rozwoju bio-gospodarki i gospodarki obiegu zamkniętego.

Gminy i regiony w Szwecji pobierają podatek dochodowy, którego wysokość jest ustalana odrębnie w każdej jednostce w ramach przyjętych stawek brzegowych. Uśredniony lokalny podatek dochodowy to 32,28% w roku 2020. W ramach tej stawki około 2/3 przypada na gminy, a pozostała 1/3 na regiony – odpowiednio 20,72 i 11,56 % w roku 2020. Najniższy podatek określiła gmina Österåker – 29,18% a najwyższy gmina Dorotea – 35,15%. Podatek ten stanowi większość przychodów. Dodatkowo gminy pobierają inne opłaty, jak podatek od nieruchomości i inne opłaty. JST otrzymują także dotacje rządowe na różne zadania.

Szwecja jest bardzo zaawansowana jeśli chodzi o wsparcie finansowe MSP, w tym zwłaszcza startupów. System opiera się zarówno na wsparciu publicznym jak i komercyjnym, przy czym władze wspierają MŚP zapewniając łatwy dostęp do funduszy komercyjnych np. poprzez gwarancje. Instytucje wsparcia tego typu funkcjonują na szczeblu rządowym. Przykładem tego może być państwowy fundusz Saminvest, który działa na rzecz tworzenia funduszy venture capital. Obecnie fundusz zarządza około 5 mld SEK. Z kolei państwowa firma Almi oferuje konkurencyjne pożyczki dla firm wykazujących potencjał rozwojowy. Almi działa we wszystkich regionach Szwecji – łącznie 16 oddziałów działających jako subsidiaries.

W Szwecji realizowanie strategii rozwoju (przykład regionu Västra Götaland) jest spójne ze strategią inteligentnej specjalizacji i odbywa się w ramach szerokiego partnerstwa z zaangażowaniem środowiska akademickiego, podmiotami społecznymi i biznesem. Określone zostały w niej obszary priorytetowe. Region Västra Götaland blisko współpracuje z przemysłem i środowiskiem akademickim i na bazie tej współpracy wspiera inicjatywy związane z tym ekosystemem a przykładem jest AstaZero, pierwsze na świecie środowisko testowe ruchu drogowego w pełnej skali, umożliwiające testowanie zaawansowanych systemów bezpieczeństwa

i ich funkcji dla wszystkich rodzajów ruchu wraz z infrastrukturą badawczo-rozwojową i certyfikacją przyszłych systemów bezpieczeństwa. Nazwa nawiązuje do celu tego projektu jakim jest zredukowanie przypadków śmiertelnych na drogach do zera. Region utrzymuje i rozwija ściśle relacje z przedstawicielami kluczowych firm regionu do których należą firmy należące do koncernu Volvo i innych producentów pojazdów transportowych oraz z przedsiębiorstwami MŚP. Ponadto, wszystkie powstałe w ramach regionalnej strategii rozwoju parki naukowe są powiązane z uniwersytetami regionu, działają w jednej sieci regionalnej i specjalizują się w wybranych obszarach tematycznych. Stanowi to ciekawe rozwiązanie dla zintegrowania potencjałów parków naukowych poprzez ich wyspecjalizowanie w konkretnych obszarach i usieciowienie ich współpracy.

Gminy i regiony organizują lokalne strefy aktywności gospodarczej na potrzeby lokalnego rozwoju. Są one oparte na przepisach krajowych i lokalnych. Prawo szwedzkie daje gminie prawo przymusowego wykupu ziemi za odpowiednim odszkodowaniem w celu utworzenia takich stref. Gminy i regiony posiadają uprawnienia do wsparcia infrastrukturalnego takich stref. W przypadku transportu odpowiedzialne są za to regiony. Regiony odpowiedzialne są za zarządzanie transportem, natomiast operatorami środków transportu są prywatne firmy wybierane w przetargu. Przykładowo Region Kronoberg współpracuje obecnie z 42 prywatnymi firmami transportowymi przy realizacji zadań transportu publicznego.

Promowanie rozwoju energetyki odnawialnej leży w obszarze działania wszystkich szczebli rządu w Szwecji, w tym także gmin i regionów. Ciekawym przykładem systemowego podejścia do rozwoju energetyki odnawialnej jest Plan Rozwoju Energetyki Gminy Växjö. Jeśli inwestycja ma charakter gminny to również zapewnienie dostępu do tej inwestycji leży w gestii gminy.

Transport publiczny w Szwecji realizowany jest na szczeblu regionu. Regiony odpowiedzialne są za zarządzanie transportem, natomiast operatorami środków transportu są prywatne firmy wybierane w przetargu. Przykładowo Region Kronoberg współpracuje obecnie z 42 prywatnymi firmami transportowymi przy realizacji zadań transportu publicznego. Głównym dysponentem środków finansowych na cele promocji zatrudnienia jest Służba Zatrudnienia. Natomiast gminy realizują programy wsparcia zatrudnienia finansowane ze źródeł centralnych czy też poprzez fundusze UE zwłaszcza przez Europejski Fundusz Społeczny (EFS). Gminy mogą opracowywać tego typu programy i są one przyjmowane przez statutowe ciała gminy.

W Holandii w ciągu ostatnich trzydziestu lat liczba gmin spadła o prawie połowę, co wiąże się z rozwojem technologii, decentralizacją władzy, powierzaniem zadań gminom oraz wzrostem poziomu współpracy sąsiadujących samorządów oraz gmin. Współpraca ta wpływa na poprawienie jakości usług komunalnych i obniżanie kosztów działalności (przykład powołania wspólnego organu Watershap oraz gmin w celu poboru podatków, współpraca gmin w obszarach zdrowia publicznego i przetwarzania odpadów). Ciekawym przykładem nieformalnej sieci współpracy jest „Big 4” znana jako Randstad Holland, skupiająca 4 największe aglomeracje Holandii do których należą Amsterdam, Rotterdam, Haga i Utrecht wraz z mniejszymi miastami, co stanowi konurbację - policentryczną koncentrację miejską w której aglomeracje posiadają własne centra. Przykładem inicjatywy wartej wspomnienia są Strefy Inwestycji Biznesowych (BIZ) w Amsterdamie. To przykład współpracy samorządu z lokalną przedsiębiorczością, polegający na prowadzeniu wspólnych inwestycji przez przedsiębiorców w celu podnoszenia jakości swojego otoczenia biznesowego. Podmioty znajdujące się na wyznaczonym obszarze

placą na ten cel składki do stowarzyszenia lub fundacji BIZ, których celem działalności jest poprawa jakości życia, środowiska czy bezpieczeństwa na wyznaczonym terenie.

We Włoszech zgodnie z Konstytucją Republiki Włoskiej (art. 117), do zadań jednostek samorządu należy również promocja i koordynacja rozwoju gospodarczego oraz zapewnianie wsparcia dla działalności gospodarczych zgodnie z terytorialnym planem strategicznym. Przykładowymi formami wsparcia przedsiębiorców ze strony samorządu są następujące instrumenty:

1. Dotacje na wsparcie innowacyjnych inwestycji MŚP mających na celu wprowadzenie do firmy nowych produktów i/lub procesów produkcyjnych, co przyczyni się do zwiększenia wydajności produkcyjnej i zatrudnienia;
2. Ulgi podatkowe dla MŚP działających na obszarach dotkniętych kryzysem przemysłowym w celu promowania inicjatyw przedsiębiorczych, które przyczynią się do wzmocnienia lokalnej struktury produkcji i przyciągnięcia nowych inwestycji;
3. Dofinansowanie rozwoju działalności produkcyjnej MŚP z sektora turystyki i kultury położonych na terenach krateru sejsmicznego Aquilii;
4. Dofinansowanie projektów, które przynoszą pożądane społecznie efekty: MŚP mogą uzyskać dofinansowanie projektów innowacji społecznych w obszarach związanych z dobrobytem obywateli i rozwojem terytorium;
5. Udzielanie pożyczek o niskim oprocentowaniu MŚP działającym w sektorach produkcji rolnej, przetwórstwa i obrotu produktów rolnych na finansowanie inwestycji dotyczących projektów na rzecz zwiększenia wydajności lub poziomu zatrudnienia;
6. Ułatwienie MŚP przejścia na gospodarkę niskoemisyjną: zachęty mające na celu zmniejszenie zużycia energii i emisji gazów pochodzących z przedsiębiorstw i obszarów produkcyjnych, w tym instalację systemów produkcji energii ze źródeł odnawialnych na potrzeby własne, z priorytetem dla technologii o wysokiej wydajności.

Z kolei w ramach środków na rzecz wsparcia przedsiębiorstw dotkniętych kryzysem w związku z COVID-19 włoski rząd przewidział m.in.:

1. Bezzwrotne wyrównanie dla przedsiębiorców, których obroty w poprzednim okresie rozliczeniowym nie przekroczyły 5 mln EUR, a obroty za kwiecień 2020 były mniejsze niż 2/3 obrotów za kwiecień 2019. Subsydium wyliczane jest w oparciu o progi procentowe wyrównania stwierdzonych przez wnioskującego strat.
2. Zwolnienie z obowiązku wyrównania niedopłaty z 2019 r. i uiszczenia pierwszej raty (40%) za 2020 r. regionalnego podatku od działalności gospodarczej (IRAP) dla podmiotów o przychodach do 250 mln EUR.
3. Ulgę podatkową w wys. 60% miesięcznych kosztów wynajmu lokalu, w którym prowadzona jest działalność, dla przedsiębiorców oraz osób prowadzących działalność artystyczną o obrotach za 2019 nieprzekraczających 5 mln EUR (limit nie dotyczy hoteli) i co najmniej 50% spadku obrotów za marzec, kwiecień i maj 2020 w porównaniu do analogicznego okresu roku ubiegłego. W przypadku najmów kompleksowych nieruchomości, w których co najmniej 1 nieruchomość wykorzystywana jest do prowadzenia działalności gospodarczej, ulga podatkowa wynosi 30%.
4. Zwolnienie od pierwszej raty zaliczki na podatek od nieruchomości (IMU) dla właścicieli hoteli i innych obiektów noclegowych oraz kąpielisk morskich, rzecznych i jeziornych, pod warunkiem, że osobiście prowadzą ww. Działalność.

5. Zmniejszenie wydatków ponoszonych przez użytkowników energii elektrycznej podłączonych do sieci niskiego napięcia w celach innych niż użytek domowy.
6. Wzmocnienie kapitałowe MŚP. Wprowadzenie możliwości odliczenia od podatku w przypadku os. fiz. lub odliczenia od podstawy opodatkowania przez os. prawną 20% kwoty zainwestowanej przez podatnika w kapitał zakładowy jednej lub więcej spółek akcyjnych, z o.o. czy kooperatyw. Samym spółkom, po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za rok 2020, przysługiwać będzie zaś prawo do ulgi w wys. 50% strat przekraczających 10%, aż do progu 30% ww. wzmocnienia kapitałowego (ulga nie może jednakże przekroczyć 800 tys. EUR).
7. Ustanowienie Funduszu Kapitałowego dla MŚP zarządzanego przez Invitalię (Narodową Agencję na Rzecz Promocji Inwestycji i Rozwoju Przedsiębiorstw).
8. Ustanowienie przy Ministerstwie Rozwoju Gospodarczego Funduszu na rzecz Ochrony Poziomów Zatrudnienia i Kontynuacji Działalności Gospodarczej z budżetem w wysokości 100 mln EUR na rok 2020.
9. Zwiększenie finansowania Funduszu na rzecz Zintegrowanej Promocji Eksportu.
10. Ustanowienie przy Ministerstwie Rozwoju Gospodarczego Funduszu Transferu Technologii, mającego na celu promocję inicjatyw i inwestycji pomocnych w przeszczepieniu na grunt przedsiębiorstw ustaleń badań naukowych; szczególny nacisk położony na innowacyjne start-upy.
11. Przyzwolenie na podejmowanie z własnych środków przez regiony, prowincje autonomiczne, inne organy terytorialne oraz izby handlowe działań z zakresu pomocy bezpośredniej dla firm (do kwoty 800 tys. EUR na przedsiębiorstwo; w przypadku sektora rybołówstwa i akwakultury kwota zmniejszona do 120 tys. EUR, a w odniesieniu do pierwotnej produkcji rolnej do 100 tys. EUR). Wsparcie może zostać udzielone w formie dotacji bezpośrednich, ulg podatkowych, zmniejszonych opłat lub w innych formach, takich jak zaliczki zwrotne, gwarancje, pożyczki i inwestycje kapitałowe.

We Włoszech działalność MŚP jest wspierana zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym. Charakterystyczną cechą włoskiej rzeczywistości gospodarczej jest tendencja do powszechnego zrzeszania się w prężnie działające stowarzyszenia przedsiębiorców, stanowiące swoistą przeciwagę dla silnie zakorzenionej tradycji związków zawodowych. W niezwykle rozbudowanej sieci stowarzyszeń przedsiębiorców poczesną rolę odgrywają wielkie ogólnobranżowe konfederacje takie jak Powszechna Konfederacja Przemysłu Włoskiego (Confindustria) czy Włoska Generalna Konfederacja Przedsiębiorstw (Confcommercio), zrzeszające federacje o charakterze sektorowym (w skład których wchodzi federacje skupiające ich poszczególne gałęzie, dzielące się z kolei na byty branżowe o charakterze terytorialnym, np. Confcommercio->Confturismo->Federalberghi->Federalberghi Roma) oraz ogólnobranżowe filie regionalne. Oprócz udziału w zrzeszeniach powszechnych i sektorowych włoskie przedsiębiorstwa mogą przystąpić do szeregu organizacji parasolowych dedykowanych MŚP (również dzielących się na organizacje sektorowe lub/i terytorialne), takich jak: Stowarzyszenie Małego i Średniego Przemysłu (Associazione Piccole e Medie Industrie, API), Narodowa Konfederacja Rzemiosła oraz Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Confederazione Nazionale dell'Artigianato e della Piccola e Media Impresa, CNA), stowarzyszenie rzemieślników i MŚP Confartigianato, stowarzyszenie rzemiosła Casartigiani czy stowarzyszenie handlu, turystyki, usług, rzemiosła i drobnego przemysłu Confesercenti. Interesującym przejawem samoorganizacji

i wzajemnego wsparcia przedsiębiorców jest również sieć tzw. confidi – konsorcjów wzajemnej gwarancji kredytowej.

Drugi filar systemu wsparcia przedsiębiorców stanowi nadzorowana przez Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego sieć ponad 80 izb handlu, przemysłu, rzemiosła i rolnictwa (Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura, CCIAA) zrzeszonych we Włoskiej Unii Izb Handlu, Przemysłu, Rzemiosła i Rolnictwa (Unioncamere). Izby, mające status instytucji publicznych, mogą być finansowane z budżetu państwa lub regionu w zakresie realizacji konkretnych zadań powierzonych im przez władze centralne/regionalne. Specyficznym typem instytucji wspierającej MŚP jest też utworzony przy Ministerstwie Rozwoju Gospodarczego Urząd Ochrony Mikro-, Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Garante per le Micro, Piccole e Medie Imprese). Na gruncie ogólnokrajowym warto wspomnieć również o działalności Narodowej Agencji ds. Mikrokredytów (Ente Nazionale per il Microcredito, współpracuje z gminami).

Kodeks administracji lokalnej (Testo unico delle leggi sull'ordinamento degli enti locali) nakłada na samorządy terytorialne obowiązek uwzględnienia w statucie mechanizmów konsultacji z ludnością, a także procedur przyjmowania wniosków i petycji od obywateli indywidualnych lub stowarzyszonych. W ostatnich latach we Włoszech uruchomiony został zróżnicowany i wieloaspektowy system współpracy, wykorzystujący nowe narzędzia zarządzania terytorialnego. W szczególności należy zwrócić uwagę na tzw. pakt terytorialne, które są instrumentami programowania negocyjnego. Pakty określają złożony zestaw działań materialnych i promocyjnych, a także konieczne działania infrastrukturalne, finansowane również ze środków publicznych. Pakty terytorialne aktywują zintegrowane programy interwencyjne w sektorach przemysłu, usług i infrastruktury.

Pakt terytorialny charakteryzuje porozumienie między różnymi podmiotami społecznymi (przedstawicielami sił społecznych, władz lokalnych i poszczególnych podmiotów gospodarczych), którego celem jest opracowanie konkretnych lokalnych projektów rozwojowych. Wymagania dotyczące aktywacji paktu terytorialnego są następujące:

- zaistnienie porozumienia między partnerami społecznymi, które musi zostać poświadczone dedykowanym protokołem ustaleń;
- dostępność projektów inwestycyjnych zgodnych z celami umowy.

Pakt terytorialny obejmuje wiele podmiotów publicznych i prywatnych, zarówno jego promotorów, jak i sygnatariuszy. Promotorami mogą być:

- Samorządy lokalne;
- Inne podmioty publiczne działające na poziomie lokalnym;
- Lokalne przedstawicielstwa stowarzyszeń przedsiębiorców i pracowników;
- Podmioty prywatne

Sygnatariuszami są:

1. Lokalne przedstawicielstwa stowarzyszeń przedsiębiorców i pracowników.
2. Region lub prowincja autonomiczna właściwe terytorialnie ze względu na miejsce przewidywanych działań oraz regionalne instytucje bankowe i finansowe.
3. Confidi.
4. Konsorcja rozwoju przemysłowego działające na terytorium objętym porozumieniem.

Nowelizacja Konstytucji RW w 2001 r. wprowadziła zwiększenie autonomii lokalnej regionów oraz wzrost samodzielności (w tym finansowej) prowincji i gmin. W zakresie finansów

samorządowych zmiany te polegały głównie na zastąpieniu podatkami własnymi większości transferów państwowych, wprowadzeniu udziału w VAT jako uzupełniającego źródła finansowania samorządu, ograniczeniu roli kredytów oraz racjonalizacji wydatków samorządowych – co było elementem szeroko zakrojonej reformy finansów publicznych, częściowo wymuszonej przystąpieniem IT do strefy euro. Zgodnie z Konstytucją RW (rozdział V, art. 119), regiony, prowincje, gminy, miasta metropolitarne mają autonomiczne źródła dochodów. Ustalają i stosują podatki i dochody własne (według zasad koordynacji finansów publicznych i systemu podatkowego). Dysponują współudziałem w zysku z podatków skarbowych państwa odnoszących się do ich terytoriów. Środki te w założeniu mają pozwolić im na całkowite finansowanie zadań publicznych na nie nałożonych. Ponadto Państwo przeznaczając dodatkowe środki finansowe i podejmuje specjalne interwencje na rzecz określonych gmin, prowincji, miast metropolitarnych i regionów. Wszystkie szczeble samorządu posiadają własny majątek. Mogą podejmować zadłużenie jedynie dla finansowania wydatków inwestycyjnych.

Podatki regionalne i lokalne obejmują wszystkie podatki, za które odpowiadają regiony, gminy i prowincje zgodnie z art. 7 ustawy nr 42/2009 o federalizmie fiskalnym. Zaliczyć do nich można:

1. Podatki własne ustanowione i regulowane na szczeblu rządowym, z których dochody są przeznaczone dla regionów;
2. Podatki dodatkowe proporcjonalne do podstawy opodatkowania dochodu;
3. Podatki własne ustalone przez regiony poprzez własne przepisy.

Podatki gmin i prowincji na podstawie art. 12 ustawy nr 42/2009 r. są ustanowione przez prawo krajowe, które określa warunki, podatników i podstawy opodatkowania. Stawki referencyjne obowiązujące na terytorium krajowym są określone prawem, które – z poszanowaniem autonomii regulacyjnej – zapewnia ich odpowiednią elastyczność. Dodatkowa opłata gminna od podatku dochodowego od osób fizycznych (IRPEF) jest podatkiem od całkowitego dochodu określonego na potrzeby krajowego podatku IRPEF i jest należna, jeśli ten ostatni jest należny za ten sam rok. Każda gmina ma prawo ją ustanowić i ustalić jej stawkę. Podatek od nieruchomości (IMU) jest podatkiem należnym za posiadanie budynków, z wyłączeniem domów głównego zamieszkania, od terenów budowlanych i gruntów rolnych. Podatek stanowi określony procent od wartości nieruchomości i może się różnić w zależności od regionu. Stawka podstawowa IMU wynosi 0,86%, przy czym gminy, na mocy uchwały rady miasta, mogą ją zwiększyć do 1,06% lub obniżyć do zera.

Podatek od gospodarowania odpadami (TARI) jest podatkiem przeznaczonym na sfinansowanie kosztów związanych z usługą odbierania i utylizacji odpadów i jest płacony przez każdego, kto jest właścicielem lub posiadaczem, z jakiegokolwiek tytułu, lokali lub innych powierzchni, które mogą wytwarzać odpady. Wysokość tego podatku zależy od wielkości nieruchomości. Rada gminy każdego roku ustala wysokości należnego podatku.

Oprócz dodatkowej opłaty gminnej od podatku dochodowego IRPEF, IMU i TARI w gestii gmin pozostają następujące podatki:

- Miejski podatek od reklamy (ICP)
- Opłata za instalację nośników reklamowych (CIMP)
- Podatek od zajmowania miejsc i przestrzeni publicznych (TOSAP)
- Podatek turystyczny

We Włoszech obowiązuje również podatek regionalny od działalności produkcyjnej (IRAP), który jest „własnym podatkiem pochodnym”, to znaczy podatkiem ustanowionym i regulowanym przez prawo krajowe, z którego dochód jest przypisany regionom, które zatem mogą korzystać z autonomii podatkowej w granicach określonych przez prawo krajowe. Przesłanką jego stosowania jest samodzielne wykonywanie działalności zorganizowanej polegającej na produkcji, obrotem towarami lub świadczeniu usług. Podmiotami podlegającymi opodatkowaniu są zarówno osoby fizyczne i przedsiębiorstwa, jak i organy lub instytucje państwowe prowadzące określoną wyżej działalność. Opodatkowaniu podlega wartość produkcji netto z działalności prowadzonej na terytorium danego regionu. Wysokość stawki podatku zmienia się w zależności od regionu, w którym dany podmiot ma siedzibę. Podstawowa stawka podatku IRAP wynosi 3,9%, choć władze regionalne mogą zwiększyć lub zmniejszyć stawkę nawet o 0,92%.

Władze lokalne opierają zarządzanie na zasadzie programowania. W tym celu przedstawiają do 31 lipca każdego roku jednolity dokument programowy (documento unico di programmazione) i zatwierdzają preliminarz budżetu finansowego do 31 grudnia, odnosząc się do co najmniej trzyletniego horyzontu czasowego. Prognozy budżetowe opracowywane są na podstawie linii strategicznych zawartych w jednolitym dokumencie programowym, który składa się z sekcji strategicznej (o czasie trwania równym czasowi trwania mandatu administracyjnego) oraz sekcji operacyjnej (o czasie trwania równym prognozie budżetu finansowego).

Zgodnie z szacunkami analityków, kryzys sanitarny w związku z COVID-19, wprowadzone przez rząd Włoch obostrzenia, a także przewidziane jako środek wsparcia ludności i przedsiębiorstw moratoria na opłaty i podatki zasilające budżety samorządów terytorialnych mogą uszczuplić znajdujące się w dyspozycji gmin zasoby nawet o 7,9 mld EUR w 2020 r., czyli blisko 20% z pierwotnie przewidywanych środków w łącznej wysokości 39,7 mld EUR. Wprowadzone przez rząd centralny zawieszenia i umorzenia zobowiązań podatkowych kosztować będą gminy 5,4 mld EUR (w tym 1,5 mld EUR mniejsze wpływy z podatku od nieruchomości; 670 mln EUR mniej z podatku od działalności gospodarczej; 450 mln EUR mniej z opłaty klimatycznej; 2,2 mld EUR mniej z podatku od wywozu śmieci; 320 mln EUR mniej za użytkowanie przestrzeni publicznej; 145 mln EUR mniej z podatku od działalności reklamowej). Na sięgające 2,5 mld EUR straty dochodów niefiskalnych złożą się m.in. mniejsze dochody z usług przedszkolnych (-110 mln EUR) i szkolnych (-340 mln EUR), koncesji (-160 mln EUR), opłat transportowych i parkingowych (-280 mln EUR) i kar administracyjnych (-900 mln EUR).

W ramach kompensaty zmniejszonych dochodów samorządów terytorialnych, a zarazem zwiększonych potrzeb lokalnych społeczności w związku z COVID-19 włoski rząd podjął decyzję o powołaniu funduszu w wys. 3,5 mld EUR, środki z którego zostaną rozdzielone między gminy (3 mld EUR) oraz miasta metropolitarne i prowincje (pozostałe 500 mln EUR). Kwota ta postrzegana jest przez samorządowców jako całkowicie nieadekwatna do potrzeb. O ryzyku bankructwa w przypadku braku przekazania samorządom lokalnym dodatkowych środków głośno mówi m.in. burmistrz Turynu.

Na mocy Kodeksu administracji cyfrowej z 7 marca 2005 r. (https://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2005-05-16&atto.codiceRedazionale=005G0104), ustawy nr 133 z 6 sierpnia 2008 r. (<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2008/08/21/008G0155/sg>) oraz rozporządzenia Prezydenta Republiki Włoskiej nr 160 z 7 września 2010 r. (<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2010/09/30/010G0183/sg>) gminy zobowiązane są

zapewnić całokształt komunikacji między przedsiębiorcą a urzędem z pomocą tzw. jednego okienka dla działalności gospodarczej (sportello unico per le attività produttive). Wszystkie konieczne czynności powinny być przy tym możliwe do przeprowadzenia drogą telematyczną – w przypadku, gdy gmina nie dysponuje odpowiednim zapleczem informatycznym, może porozumieć się w zakresie przekazania odpowiedzialności za prowadzenie okienka z miejscową izbą handlu, przemysłu, rzemiosła i rolnictwa. Szczegółowe informacje dostępne na portalu <http://www.impresainungiorno.gov.it/>.

Na gminie ciąży obowiązek corocznego opracowywania i przyjmowania przez radę jednolitego dokumentu programowego (documento unico di programmazione; dokument w perspektywę trzyletnią) oraz towarzyszącego mu planu wykonawczego (piano esecutivo di gestione; perspektywa jednoroczna). Zgodnie z Kodeksem administracji lokalnej obowiązek programowania ekonomicznego spoczywa zaś przede wszystkim na władzach regionalnych. Sugestie i postulaty gmin zbierane są przez prowincje, a następnie przekazywane administracji regionalnej.

Popularną we Włoszech formułą wsparcia kapitałowego MŚP zarówno na poziomie gminy, jak i prowincji jest mobilizacja potencjału płynnościowego i popularyzacja confidi (konsorcjów wzajemnej gwarancji kredytowej). Wśród przykładowych inicjatyw można wymienić:

1. TrevisoFund – instrument stworzony przez gminę w ramach odpowiedzi na kryzys gospodarczy w związku z COVID-19, zakładający przekazanie zaangażowanym w inicjatywę confidi łącznie 200 tys. EUR – za każde otrzymane od miasta 1 EUR konsorcja zobowiązują się do udzielenia gwarancji na 6 EUR dla lokalnych MŚP. Osiągnięto przy tym porozumienie z bankami ws. uruchomienia sięgającej 2,5 mln EUR linii kredytowej o oprocentowaniu rzędu 0,70%. W ramach inicjatywy MŚP mogą ubiegać się o pożyczki w wys. 10-35 tys. EUR z maks. 72-mies. okresem spłaty;
2. Prowincjonalny Fundusz Mikrokredytów dla Kobiet – system kontrgwarancji (do 50% wartości pożyczki) udzielanych przez prowincję Reggio Emilia confidi wspierającym dostęp do kredytu dla przedsiębiorczyń z sektora MŚP. W ramach instrumentu możliwe uzyskanie kredytu do 25 tys. EUR z 60-mies. okresem spłaty;
3. Angażujące zdecydowanie większe środki porozumienia zawierane przez prowincje autonomiczne
4. Sięgający 250 mln EUR i angażujący rozmaitych partnerów, w tym confidi, powołany w ramach walki ze skutkami ekonomicznymi COVID-19 Fundusz Ożywienia Gospodarczego Trydentu (korzystający z gwarancji ze strony confidi przedsiębiorcy mogą ubiegać się o pożyczkę w wys. maks. 300 tys. EUR z dwuletnim okresem spłaty i oprocentowaniem 0,40%);
5. Wart 1 mld EUR program wyjścia z kryzysu opracowany przez Górną Adygę przewiduje czynne zaangażowanie confidi w gwarancję (90% wartości) nieoprocentowanych dwuletnich pożyczek (założenie rezygnacji przez bank z odsetek w pierwszym roku i uiszczenia ich przez prowincję w drugim) w wys. do 35 tys. EUR. Przewidziane są ponadto kredyty do 800 tys. EUR zwolnione z odsetek przez pierwsze 6 mies.

Specyficznym elementem włoskiego systemu produkcyjnego są dystrykty przemysłowe. Dystrykt (okręg) przemysłowy to zgrupowanie przedsiębiorstw, zazwyczaj małych i średnich, zlokalizowane na ograniczonym obszarze terytorialnym i specjalizujące się w jednej lub kilku

fazach procesu produkcyjnego, zintegrowane poprzez kompleksową sieć o charakterze ekonomicznym i społecznym.

Dystrykty przemysłowe są jednym z podstawowych zjawisk, na których opiera się cała włoska gospodarka. Od okresu powojennego tkanka produkcyjna zaczęła się coraz bardziej rozwijać na obszarach o wysokiej specjalizacji produkcyjnej, w których powstawały małe lub bardzo małe firmy, ściśle ze sobą powiązane relacjami współpracy, charakteryzujące się bliskością kulturową i geograficzną, wspólną historią rozwoju, interakcyjnością i konkurencyjnością.

Dystrykty przemysłowe stanowią dziś około jednej czwartej włoskiego systemu produkcyjnego pod względem liczby zatrudnionych i lokalnych jednostek produkcyjnych. Obecnie we Włoszech jest około 200 okręgów produkcyjnych, które różnią się między sobą specyfiką produkcji i położeniem geograficznym. Spośród nich ponad połowa jest zaangażowana w działalność typową dla Made in Italy, taką jak przemysł rolno-spożywczy, moda i wyposażenie wnętrz (por. szerzej <https://www.mondopmi.com/mercati-e-settori/distretti-industriali-cosa-sono-e-quali-sono-i-piu-importanti-in-italia>)

We Włoszech zostały ustanowione cztery specjalne strefy ekonomiczne w celu dania impulsu dla rozwoju tzw. Mezzogiorno – Południa IT (por. szerzej <https://www.pwc.com/it/it/publications/assets/docs/ufficio-studi-ZES.pdf>):

- w maju 2018 r. zostały utworzone SSE Campania i SSE Calabria;
- w czerwcu 2019 r. utworzono Jońską Międzyregionalną SSE, obejmującą obszar między Apulią a Bazylikatą, której centrum stanowi port w Tarenzie;
- we wrześniu 2019 r. powstała Adriatycka Międzyregionalna SSE, obejmująca obszar między Apulią a Molise, której centrum stanowi port w Bari.

Prowincjonalne konsorcja przemysłowe ustanowione na mocy prawa regionalnego nr 10/2008 to stowarzyszenia przedsiębiorstw sektora publicznego, które działają na rzecz rozwoju gospodarczego obszaru objętego zakresem kompetencji, w ramach wytycznych planu regionalnego i we współpracy z regionalnymi organami ds. polityki przemysłowej. Posiadają one autonomię administracyjną, finansową i księgową. Przykładowe konsorcja: Konsorcjum Przemysłowe Prowincji Północno-Wschodniej Sardynii (<https://www.cipnes.com/>, strona anglojęzyczna), Konsorcjum na rzecz Rozwoju Przemysłowego Prowincji Matera (<https://www.csi.matera.it/>)

Do zadań konsorcjów należą:

- 1) Planowanie i organizacja stref przemysłowych; projektowanie, budowa i zarządzanie pracami związanymi z urbanistyką, infrastrukturą i sieciami miejskimi;
- 2) Nabywanie na obszarach miejskich terenów i nieruchomości w celu sprzedaży, cesji i koncesji na użytkowanie inwestorom, na działalność w sektorze produkcji, jak również rzemieślniczym, handlowym, hotelarskim i usług zbiorowych;
- 3) Realizacja i zarządzanie systemem świadczenia usług dla przedsiębiorczości, zwłaszcza w sektorze środowiska i energii;
- 4) Projektowanie, realizacja i zarządzanie infrastrukturą gospodarczą w celu wspierania promocji i internacjonalizacji lokalnej produkcji, centrów intermodalnych, magazynów i stref wolnego handlu;

- 5) Budowa nieruchomości rolnych i budynków przemysłowych i odzyskiwanie obiektów nieużytych, adaptacja nieużytych obszarów na cele produkcyjne oraz wdrażanie programów reindustrializacji;
- 6) Świadczenie usług dla przedsiębiorstw, także tych o charakterze społecznym, inicjatywy ukierunkowane na szkolenia zawodowe i przedsiębiorczość;
- 7) Wszystkie inne działania mające na celu promowanie tworzenia i ulepszania przedsiębiorstw oraz rozwoju gospodarczego i rozwoju zatrudnienia.

Specjalne strefy ekonomiczne we IT stanowią byt o charakterze regionalnym bądź międzyregionalnym, administracja nimi (w tym identyfikacja możliwości dostępu do istniejącej infrastruktury oraz nowych rozwiązań mających przyciągnąć inwestorów) powierzona jest zaś komitetowi złożonemu z prezesa władz portu, reprezentanta każdego z uczestniczących w strefie regionów, przedstawiciela KPRM IT oraz przedstawiciela Min. Infrastruktury i Transportu. Specyfika rozwoju infrastrukturalnego w przypadku prowincjonalnych konsorcjów przemysłowych została opisana w punkcie VII.

W aspekcie możliwości przez gminy promowania rozwiązań ba rzecz energetyki odnawialnej w strefach aktywności gospodarczej należy wskazać na niemającą sobie równych w Europie skalę zaangażowania w tzw. porozumienie między burmistrzami – unijny ruch samorządowy, czynnie wspierany przez Komisję Europejską m.in. przy pomocy utworzonego we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym instrumentu ELENA (dla wielkich inwestycji) oraz stworzonego w kooperacji z niemiecką grupą KfW mechanizmu, stanowiącego dodatkową możliwość wspierania zrównoważonych inwestycji małych i średnich gmin ELENA-KfW. Inicjatywa cieszy się również poparciem Komitetu Regionów, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Łączny obszar jednostek samorządu terytorialnego objętych porozumieniem zamieszkuje 51,85 mln spośród liczącej 60,3 mln populacji Włoch. Na kraj ten przypada 3301 z 6493 przedstawionych w ramach projektu planów działania na rzecz wdrożenia odnawialnych źródeł energii oraz 1012 z 2334 przeprowadzonych i zaprezentowanych monitoringów. Szczegółowe informacje dostępne pod adresem <https://www.porozumienieburmistrzow.eu/about-pl/cov-initiative-pl/cov-figures-pl.html>.

W ostatnich latach we Włoszech nastąpił ogromny rozwój współpracy między samorządami lokalnymi a prywatnymi przedsiębiorcami w zakresie tzw. project financing, tj. realizacji inwestycji publicznych bez obciążania budżetu administracji publicznej. O zakwalifikowaniu projektu do operacji finansowania decydują następujące czynniki:

1. Finansowość projektu, tj. jego zdolność do generowania w cyklu jego życia przepływów pieniężnych wystarczających do pokrycia kosztów operacyjnych, spłaty pożyczkodawców i zapewnienia rozsądnej marży zysku promotorowi operacji; projekt musi się zwrócić;
2. Powierzenie środków na sfinansowanie projektu i jego realizacji jednostce autonomicznej pod względem prawnym i finansowym (spółka celowa, często spółka projektowa), wraz z wynikającym z tego buforem prawno-finansowym oddzielającym projekt od sponsorów (pozabilansowe finansowanie projektu);
3. Stworzenie systemu „gwarancji pośrednich” na rzecz zewnętrznych podmiotów finansujących, opartego na wachlarzu umów między stronami zaangażowanymi w projekt, opartych z kolei na studiach wykonalności projektu oraz na planie ekonomiczno-

finansowym uwzględniającym przepływy pieniężne i analizy ryzyka. Dzięki temu rozwiązaniu możliwość dochodzenia roszczeń przez kredytodawców i innych wierzycieli (wykonawców robót budowlanych, dostaw itp.) do sponsorów pozostaje ograniczona do wartości finansowanych działań.

W aspekcie ram prawnych project financing we IT stanowi nie tyle wyodrębniony typ kontraktu, ile sumę poszczególnych umów (na dostawy, finansowania, gwarancji, koncesji na budowę i zarządzanie), które stanowią jego strukturę. W związku z powyższym nacisk położony jest przede wszystkim na wzmocnienie „powiązań negocjacyjnych” zaistniałych między dotyczącymi projektu stosunkami umownymi.

W raporcie dotyczącym Republiki Włoch, wskazano znaczenie rządu Regionu Piemontu jako kluczowego organu zarządzania regionem oraz kreowania przestrzeni dla przedsiębiorczości, który wraz z izbami handlowymi jest współwłaścicielem spółki Finpiemonte Spa. Do głównych jej zadań należy zarządzanie podmiotami rozwoju gospodarczego, przetargami, wdrażaniem polityki rozwoju, tworzeniem platform technologicznych i wspieraniem struktur regionalnych w doborze właściwych instrumentów wsparcia rozwoju regionu. Przykładem współpracy Piemontu z Uniwersytetem i Politechniką w Turynie jest Konsorcjum Systemu Informatycznego Consorzio per il sistema informativo (CSI) Piemonte, którego celem jest promocja współpracy lokalnych władz i wspieranie tworzenia spójnego systemu regionalnego poprzez projektowanie i wdrażanie innowacyjnych usług publicznych. Interesującym przykładem regionalnej inicjatywy współpracy jest Instytut Superiore Mario Boella ISMB stanowiące centrum badań i innowacji w obszarze technologii ICT w którym około 150 naukowców współpracuje z administracją publiczną, biznesem i środowiskami akademickimi.

W Finlandii istnieją samorządowe podmioty, których stałym i głównym celem jest promocja gospodarcza np. Lahti Region Development, Turku Science Park (pod marką Turku Business Region. Instytucją rządową działającą na poziomie krajowym jest Business Finland. Instytucje samorządowe to np. Lahti Region Development, Turku Science Park, Business Tampere, Cursor Oy (region Kotka-Hamina), Helsinki Business Hub. Instytucje tworzone przez przedsiębiorców to np. Turku Chamber of Commerce, Oulu Chamber of Commerce. Instytucje rządowe finansowane są przez rząd, natomiast samorządowe przez samorząd oraz ewentualne granty rządowe. Istotnym źródłem finansowania zewnętrznego są środki unijne. W zależności od organizacji np. w statucie mogą się znaleźć zapisy o obligatoryjnym członkostwie przedsiębiorców w jej organach np. Advisor Board. Nie jest to jednak prawny wymóg, a wola właścicieli.

W Finlandii uchwalany jest 3-letni plan finansowy. Gminy posiadają udział 32,13% z należnego CIT. Innym istotnym dochodem budżetowym jest podatek lokalny od dochodów ustalany lokalnie od 16,5% do 22,5%, wynoszący średnio 19,1% oraz podatek od nieruchomości ustalany lokalnie w zakresie wskazanym przez rząd.

Jeden z największych podmiotów na rynku instytucji kredytowych to spółka MuniFin zajmująca się zapewnianiem finansowania dla samorządów, spółek samorządowych i spółek mieszkaniowych. Jest ona w 100% własnością fińskiego sektora publicznego. Spółki takie mogą być tworzone wspólnie z innymi gminami.

Jednym z instrumentów wsparcia MŚP są inkubatory przedsiębiorczości. Tworzenie inkubatorów przedsiębiorczości oraz parków technologicznych to działania samorządów lub, częściej, instytucji/spółek samorządowych zajmujących się promocją rozwoju gospodarczego. Utworzone

podmioty najczęściej posiadają osobowość prawną. Przepisy porządkowe i opłaty w takich inkubatorach ustalają zarządzający danym podmiotem. Przymusowy wykup nieruchomości przez gminy w Finlandii w celu na przykład poprawy infrastruktury może być dokonany tylko w sytuacji, gdy celu tego wykupu nie można zrealizować w inny sposób. Chęć prowadzenia działalności w zakresie wspierania przedsiębiorczości na danym obszarze nie może być do niego podstawą, chyba że tak stanowi plan zagospodarowania przestrzennego. Samorządy fińskie infrastrukturalnie wspierają takie inkubatory pod warunkiem uwzględnienia takich działań w lokalnych strategiach rozwoju. Planowane inwestycje infrastrukturalne mogą powstawać tylko na terenie gruntów publicznych w zgodzie z planami zagospodarowania przestrzennego. Dotyczy to także infrastruktury transportu publicznego, która jest zadaniem samorządu i jest regulowana przez decyzje władz samorządowych.

Samorządy są zainteresowane wzmocnieniem lokalnego rynku pracy, ponieważ zwiększa to m.in. ich dochody. Działania w tym zakresie powinny być konsultowane z lokalnym urzędem pracy, jednak z uwagi na niezależność samorządu nie jest to wymóg. Urzędy pracy podlegają Ministerstwu Gospodarki i Zatrudnienia, które finansuje ich działalność. W ramach działań poszczególnego urzędu (jest ich 120) możliwa jest realizacja projektu we współpracy z samorządem, jak również projekty wykorzystujące środki unijne.

We Francji lokalna przedsiębiorczość wspierana jest przez regiony oraz lokalne samorządy. Regiony odpowiedzialne są za przeprowadzanie rocznej, ilościowej i jakościowej oceny pomocy i programów wsparcia wdrażanych na jego terytorium. Region odpowiada również za organizację lokalnych konsultacji i zwołanie rady regionalnej w przypadku naruszenia równowagi ekonomicznej regionu lub jego części. Region może decydować także o przyjęciu regionalnego planu rozwoju gospodarczego. swojej roli koordynacyjnej region odpowiedzialny jest za przeprowadzanie rocznej, ilościowej i jakościowej oceny pomocy i programów wsparcia wdrażanych na jego terytorium. Narzędzia rozwoju lokalnego wykorzystywane we Francji na poziomie lokalnym są następujące:

- Wsparcie w zakresie nieruchomości dla przedsiębiorstw – specjalne wsparcie przyznawane w sposób autonomiczny przez samorządy lokalne lub ich zgrupowania, niewymagające zawarcia konwencji lub formalnej zgody regionu;
- Procedura konwencjonalna – możliwość konwencjonalnych interwencji samorządów lokalnych i/lub ich zgrupowań w obszarze gospodarczym w celu wypracowania porozumienia z regionem;
- Inżynieria finansowa – możliwość przekazywania przez samorządy lokalne i/lub ich zgrupowania subwencji organizmom, których jedynym zadaniem jest udzielanie wsparcia finansowego na realizację inwestycji przez MŚP, lub organizmom o charakterze niezarobkowym; celem nie jest zapewnienie pełnego finansowania projektów, lecz ułatwienie interwencji tradycyjnego systemu bankowego poprzez wsparcie techniczne i finansowe;
- Inżynieria terytorialna – wsparcie techniczne departamentu dla małych gmin oparte o zasadę solidarności i zrównoważone zagospodarowanie przestrzenne, w obszarze uzdatniania i ochrony zasobów wodnych, odnowy i utrzymania środowisk wodnych;

- Ochrona interesów gospodarczych i społecznych populacji – interwencja gminy w celu zapewnienia rozwoju gospodarczego lub skorygowaniu nieprawidłowości powstałych w wyniku inicjatywy prywatnej poprzez wsparcie:
  - w zakresie utworzenia lub utrzymania usług na obszarach wiejskich,
  - dla przedsiębiorstw w trudnej sytuacji,
  - w zakresie kina i usług audiowizualnych,
  - dla realizacji projektów kulturalnych będących przedmiotem wspólnego zainteresowania na poziomie lokalnym,
  - dla operatorów sal kinowych,
  - dla przedsiębiorstw w zakresie produkcji kinematograficznej i audiowizualnej,
  - w zakresie zdrowia na obszarach wiejskich,
  - konwencjonalne dla pracowników służby zdrowia,
  - podatkowe oraz
  - interwencje samorządów lokalnych.
- Spółki mieszane (SEM) – możliwość tworzenia spółek mieszanych przez samorządy lokalne i/lub ich zgrupowania w obszarze : zagospodarowania przestrzennego, budowy, świadczenia usług publicznych o charakterze przemysłowym lub handlowym, działalności wykonywanych w interesie publicznym;
- Lokalne spółki publiczne (SPL) i lokalne spółki publiczne ds. zagospodarowania przestrzennego (SPLA) – nowe narzędzia samorządów terytorialnych umożliwiające utworzenie spółki handlowej bez wcześniejszego ogłoszenia i zaproszenia do składania ofert, pod pewnymi warunkami;

We Francji istnieją liczne organizacje mające na celu wsparcie rozwoju przedsiębiorstw. Zgrupowane są w trzy główne kategorie:

- Instytucje publiczne lub półpubliczne (m.in. Izby Przemysłowo-Handlowe (CCI), BPI France, Izby Zawodowe i Rzemieślnicze (CMA), Izby Rolne, Narodowy związek wolnych zawodów (UNAP)),
- Przedstawiciele zawodów prawniczych (adwokaci, prawnicy, biegli księgowi),
- LegalTechs (start-upy z obszaru prawa).

W zakresie stanowienia dokumentacji planistycznej i urbanistycznej, przedstawiciele zainteresowanych samorządów (gmina, jednostka publiczna działająca na rzecz współpracy międzygminnej, konsorcjum mieszane, region) pilotują przygotowanie dokumentów, we współpracy z przedstawicielami państwa, osobami publicznymi i przedstawicielami innych zainteresowanych poziomów terytorialnych. Plany urbanistyczne przygotowywane są także w porozumieniu z populacją lokalną na zasadach określanych odrębnie dla każdego przypadku: atelier, ankiety, materiały informacyjne, spotkania publiczne, w celu jak największego zaangażowania populacji w rozwój projektów terytorialnych.

We Francji budżet jednostek samorządów lokalnych jest przyjmowany przez zgromadzenie (w zależności od poziomu: rada gminy, departament lub region) na dany rok. Debata na ten temat jest obowiązkowa i powinna odbyć się w ciągu dwóch miesięcy poprzedzających głosowanie w sprawie budżetu, z wyjątkiem gmin o liczbie mieszkańców

poniżej 3500. Dostarcza ona również radzie informacji na temat sytuacji finansowej i przedstawia główne kierunki na nadchodzący rok. Przed głosowaniem członkowie zgromadzenia otrzymują budżet wraz z załącznikami.

Budżet władz lokalnych musi zawsze być adekwatny i zrównoważony oraz przyjęty zgodnie z kalendarzem ustanowionym ustawą (tj. przed 15 kwietnia lub 30 kwietnia w przypadku wyborów samorządowych). Budżet operacyjny jest zatwierdzany przed budżetem inwestycyjnym. Budżety są głosowane albo sekcjami, rozdziałami lub, jeśli tak zdecyduje zgromadzenie, wg artykułów w każdej sekcji.

Autonomia finansowa władz lokalnych została zapisana w Konstytucji V Republiki i oznacza autonomię zarządzania, autonomię fiskalną, a także pozwala na wkład finansowy państwa w postaci alokacji lub transferów podatkowych, mających na celu zrekompensowanie wzrostu wydatków samorządów, wynikających z przeniesienia uprawnień z państwa na szczebel samorządowy w ramach decentralizacji.

Na źródła finansowania budżetu samorządu francuskiego wchodzi: podatki, dotacje państwowe i zaciąganie pożyczek przez władze lokalne w granicach określonych przez prawo. Niektóre lokalne podatki uważa się za opcjonalne, ponieważ są one wprowadzane na podstawie decyzji rady gminy, która jest uprawniona ustawowo do ustalania warunków ich poboru. Inne podatki, które są obowiązkowe mogą mieć unikalne klauzule dotyczące ich poboru. Większość zasobów władz lokalnych pochodzi jednak z lokalnych podatków tj. ok 2/3 z lokalnych podatków bezpośrednich. Podatki bezpośrednie obejmują głównie: podatek mieszkaniowy; podatek od gruntów zabudowanych, podatek od gruntów niezabudowanych, zryczałtowane opodatkowanie spółek sieciowych i podatek od usuwania odpadów z gospodarstw domowych, a także tzw. terytorialny podatek CET (od sprzętu i majątku ruchomego osób fizycznych i prawnych prowadzących działalność na własny rachunek), na który składa się wkład (cotisation) od nieruchomości biznesowych (CFE), wkład (cotisation) od wartości dodanej przedsiębiorstw (CVAE). Podatki pośrednie nałożone przez władze lokalne mają zazwyczaj marginalne znaczenie, należy do nich np. podatek turystyczny od zakwaterowania; podatek od sezonowej działalności gospodarczej; lokalny podatek od znaków i reklamy zewnętrznej (TLPE), podatki urbanistyczne, podatek rozwojowy (TA), zapobiegawcza opłata archeologiczna, a także np. podatki specyficzne w Île-de-France tj. podatek od utworzenia biur i sklepów w Île-de-France (TCB-IDF) czy podatek od biur w Île-de-France. Znaczna część zasobów finansowych władz lokalnych pochodzi również od państwa i jest przekazywana w formie alokacji budżetowych, obciążenia dochodów rządowych (budżetu państwa) lub transfery dochodów podatkowych na rzecz władz lokalnych. Mają one przede wszystkim na celu częściowe sfinansowanie bieżącej działalności i inwestycji samorządów lokalnych a czasem również zrekompensowanie kosztów zadań przekazywanych władzom lokalnym w kontekście decentralizacji.

Specyficzne dyspozycje dot. samorządu terytorialnego zostały przewidziane w związku z ogłoszeniem stanu zagrożenia sanitarnego we FR w związku z pandemią COVID-19. (ustawą z dn. 22 marca 2020 r.) Obejmują one rozwiązania związane z zarządzaniem, organizacją i funkcjonowaniem władz lokalnych i ich zgromadzeń. Podstawowe akty prawne to : note sur la loi d'urgence pour faire face à l'épidémie de Covid-19, Annexe explicative de la loi, Loi n° 2020-290 du 23 mars 2020 d'urgence pour faire face à l'épidémie de covid-19, ordonnance du 25 mars 2020 en application de l'article 11 de la loi du 23 mars 2020 d'urgence pour faire face à l'épidémie de covid-19). Rząd FR wydał szereg dokumentów, rozporządzeń i aneksów dot. funkcjonowania

władz lokalnych w dobie pandemii COVID-19 (vide link <https://www.collectivites-locales.gouv.fr/covid19>)

Powyższe akty pozwalają zachować ciągłość budżetową, finansową i fiskalną i umożliwiają władzom lokalnym i lokalnym instytucjom publicznym sfinansowanie wykonywania ich uprawnień oraz zapewniają przepływy finansowe niezbędne do zarządzania kryzysem zdrowotnym, utrzymując usługi publiczne i wynagrodzenie ich przedstawicieli tj.:

- zobowiązuje lokalne władze do podpisania z państwem umowy ustanawiającej fundusz solidarności, a ponadto umożliwiają przede wszystkim przedłużenie uprawnień przyznanych przewodniczącym rad regionalnych w sprawach decydowania o pomocy dla przedsiębiorstw np. przewodniczący regionalnych rad zostali tymczasowo upoważnieni do decydowania o przyznaniu pomocy dla przedsiębiorstw z funduszu solidarności. Ich uprawnienie i decyzje zostały jednak ograniczone tj. każda przyznana pomoc jest wykonywana w oparciu o umowę z Państwem, ograniczona do 200 000 euro a decyzje podlegają zatwierdzeniu zgromadzenia rady regionalnej oraz kontroli legalności;
- wprowadza odstępstwa i przyznaje elastyczność decyzyjną władzom lokalnym, grupom i instytucjom publicznym, by zapewnić niezbędną sprawność budżetową w czasie kryzysu (np. w zakresie zwiększenia możliwości dokonywania nieprzewidzianych wydatków, przesunięcia terminów przyjęcia lokalnych budżetów na 31 lipca 2020 r.). W związku z tym, że pandemia Covid-19 uderzyła w okresie obejmującym kilka wiążących terminów obowiązujących samorządy w kontekście budżetowym i fiskalnym, w szczególności zw. z cyklem dorocznego zatwierdzania budżetów samorządów, ustalaniu i głosowaniu stawek lokalnych podatków i kwot opłat licencyjnych - głosowania te zostały odroczone. (m.in. odnośnie ustalenia wysokości podatku TLPE od reklamy zewnętrznej na 1.10.br, czy REOM – opłaty za wywóz odpadów komunalnych), a także przewiduje przedłużenie mandatów przedstawicieli wybranych do lokalnego komitetu finansowego i krajowej rady ds. oceny standardów (ze względu na przełożenie drugiej tury wyborów lokalnych);
- zapewnia ciągłość wykonywania uprawnień przez dotychczasowe władze lokalne tzn. wyniki wyborów lokalnych z pierwszej tury wyborów samorządowych we Francji są wiążące lecz data wejścia w życie otrzymanych mandatów w I turze zostanie z powodu stanu zagrożenia sanitarnego przesunięta. Do tego momentu mandaty uzyskane w poprzednich wyborach oraz funkcjonowanie wybranych władz lokalnych zostanie przedłużone do czasu objęcia stanowisk przez nowo wybranych przedstawicieli w II turze wyborów w warunkach określonych prawem;
- upoważnia rząd do wydawania poleceń w celu zapewnienia ciągłości funkcjonowania lokalnych instytucji i wykonywania przez nie zadań, głównie w celu zapewnienia ciągłości budżetowej i finansowej samorządów (z wyjątkiem przyjmowania i wykonywania budżetu lokalnego, wykonywania zadań władz lokalnych lub uprawnień celowych, które rady regionalne przyznają swojemu kierownictwu);
- upoważnia rząd do wydania rozporządzeń ws. organizacji 2 tury wyborów samorządowych m.in. w zakresie finansowania i ograniczenia wydatków związanych z wyborami oraz organizacją kampanii wyborczej;

- zezwala funkcjonariuszom policji miejskiej wraz z narodowymi siłami porządkowymi zapewniać porządek publiczny zgodny z wprowadzonymi ograniczeniami w związku z trwającym stanem zagrożenia sanitarnego;
- w przypadku przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji z powodu kryzysu umożliwia odroczenie (bez kar) rozliczenia podatków w kolejnych obowiązujących terminach dot. podatków bezpośrednich (podatek od osób prawnych, podatek CVAE), natomiast w przypadku comiesięczne płatności podatku CFE lub innego podatku od nieruchomości można zawiesić;
- określa warunki organizacji ceremonii pogrzebowych i pochówku zmarłych na COVID-19, a także transportu ciał w tym międzynarodowego;

Banque des Territoires (podlegający francuskiej publicznej instytucji finansowej Caisse de Depot et de Consignations, wykonującej działania w interesie ogólnym i w imieniu państwa na rzecz władz lokalnych) zapewnia system wsparcia i finansowanie dla władz lokalnych w czasie kryzysu zdrowotnego mając do dyspozycji fundusz w wys. 12 mld euro przeznaczonym na uruchomienie długoterminowych pożyczek na inwestycje władz lokalnych w szczególności: 6,5 mld euro na finansowanie zrównoważonego planowania i użytkowania gruntów (poprzez pożyczki Mobi, pożyczka Edu, GPI Ambre i pożyczka Aqua) oraz 5,5 miliarda euro na finansowanie inwestycji lokalnych władz. Uruchomione środki z tego funduszu w uzasadnionych przypadkach podlegają umorzeniu odsetek za zwłokę oraz odroczeniu spłaty długu. Szczegółowo zakres pomocy dla władz lokalnych ujęto na stronie vide link <https://aides-territoires.beta.gouv.fr/recherche/COVID19/> Gmina może otrzymywać, zarówno w ramach działalności, jak i inwestycji, dotacje od państwa, regionu i departamentu, a także publiczne instytucje współpracy międzygminnej (art. L. 2331–4 i L. 2331–6 CGCT).

Minister spraw wewnętrznych i minister gospodarki i finansów mogą podjąć decyzję (ze środków w dyspozycji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych) o przyznaniu wyjątkowej dotacji gminom, w których nietypowe okoliczności powodują szczególne trudności finansowe (artykuł L. 2335-2 CGCT). W tym celu w corocznym okólniku Ministra Spraw Wewnętrznych prosi się prefektów o wskazanie gmin doświadczających takich trudności finansowych. Aby gmina kwalifikowała się do takiej pomocy powinny zachodzić poniższe okoliczności tj. nie jest w stanie przyjąć zrównoważonego budżetu, a prefekt, który zaangażował regionalną izbę obrachunkową (art. L. 1612-5 CGCT) stwierdza, że wdrożenie środków naprawczych zaproponowanych przez izbę nie przywróciło równowagi budżetowej w danym roku budżetowym.

Wyplata dotacji państwowych na rzecz gmin podlega przepisom dekretu nr 99-1060 z dnia 16 grudnia 1999 r. ws. dotacji państwowych na projekty inwestycyjne. Dotacje państwowe związane z projektami inwestycyjnymi mogą być wykorzystywane do finansowania różnych operacji i ich etapów, tj. badania, nabywanie nieruchomości, prace budowlane lub deweloperskie, poważne naprawy, zakupy sprzętu (z wyłączeniem prostej odnowy). Koszty podlegające dofinansowaniu mogą obejmować również związane z nim wydatki, które bezpośrednio przyczyniają się do realizacji projektu. Zasadniczo realizacja projektu inwestycyjnego, którego dot. wniosek o dotację, nie może rozpocząć się przed skompletowaniem wymaganej dokumentacji i potwierdzenia jej odbioru przez właściwą służbę państwową. Ponadto taka dotacja może zostać wypłacona wyłącznie na podstawie uznaniu uzasadnienia realizacji dofinansowania projektu. Jednocześnie możliwa jest wypłata zaliczki na początku realizacji projektu (nie może przekroczyć 5% szacunkowej kwoty dotacji), a kolejne jej raty mogą być wypłacane w miarę postępu projektu.

W sumie ten sposób finansowania nie może przekraczać 80% szacunkowej kwoty dotacji. Wreszcie kwota subwencji państwowej nie może skutkować podniesieniem wartości bezpośredniej pomocy publicznej o ponad 80%. Pomoc publiczna są dotacje od państwa i jego instytucji publicznych, a także środki pomocowe Unii Europejskiej, organizacji międzynarodowych, innych władz lokalnych i ich instytucji publicznych.

Departament również może przyczynić się do finansowania operacji, realizowanych przez gminy (I art. L. 1111–10 CGCT). Jak również region może dla inwestycji o znaczeniu regionalnym dla jst. (II art. L. 1111–10 CGCT). Jeśli gmina realizuje operację inwestycyjną musi zapewnić minimalny udział w finansowaniu projektu. Ten minimalny udział wynosi 20% całkowitej kwoty finansowania projektu (III art. L. 1111-10 CGCT) lecz może podlegać zwolnieniom udzielonym przez przedstawiciela państwa w departamencie, w odniesieniu do projektów inwestycyjnych związanych z renowacją zabytków chronionych kodeksem dziedzictwa, a także w przypadku projektów inwestycyjnych mających na celu naprawienie szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi. Dodatkowo minimalny udział w niektórych przypadkach może wynosić mniej niż 20% całkowitej prognozowanej kwoty w przypadku subsydiowania wydatków na operacje inwestycyjne realizowane w ramach krajowego programu rewitalizacji miast (art. 9 ustawy nr 2003 -710 z 1 sierpnia 2003 orientacja i programowanie miasta i odnowy miast).

Zasadniczo związki międzygminne (EPCI) nie mogą działać poza obszarem uprawnień przekazanych jej przez gminy członkowskie (zasada specjalności). W drodze odstępstwa od tej zasady prawo zezwala jednak metropoliom (art. L. 5217-8 CGCT), wspólnotom miejskim i aglomeracyjnym (art. L. 5215-26 CGCT), (VI art. L. 5216 -5 CGCT) oraz związkom gmin (V art. L. 5214-16 CGCT) wypłaty dotacji swoim członkom. Dotacje te, zwane funduszami konkurencji, muszą być przeznaczone na finansowanie budowy lub eksploatacji ekwipunku/ wyposażenia. Możliwość wypłacania funduszy pomocowych gminom członkowskim jest zatem zarezerwowana dla EPCI i podlega ich opodatkowaniu. O wypłacie takich funduszy konkurencji można decydować jedynie na podstawie zgodnych porozumień wyrażonych zwykłą większością głosów rady gminnej zainteresowanych gmin. Gmina będąca beneficjentem środków musi wówczas zapewnić finansowanie, z wyłączeniem dotacji, co najmniej równe kwocie funduszu pomocowego wypłaconego przez EPCI. Istnieją również związki międzygminne, sprawujące władzę organizacyjną publicznej dystrybucji energii elektrycznej są również upoważnione, w drodze odstępstwa, do wypłacania funduszy pomocowych swoim gminom członkowskim (art. L. 5212–26 CGCT).

Centra przedsiębiorczości (*pépinière d'entreprises / hôtel d'entreprises*) są tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego zainteresowane kreowaniem miejsc pracy na swoim terytorium. Centra najczęściej oferują przestrzeń biurową, magazyny, usługi logistyczne typu wspólne drukowanie, sale spotkań, usługi doradcze. Dzięki wsparciu publicznemu centra oferują ww. usługi po preferencyjnych stawkach przez okres 5 lat. Podstawowe funkcje oferowane przez centra przedsiębiorczości są precyzyjnie uregulowane w normie NF X 50-770, jednak wymagania tej normy spełnia mniejszość centrów przedsiębiorczości.

Inkubatory przedsiębiorstw innowacyjnych we Francji (około 30) zostały utworzone przez instytucje szkolnictwa wyższego i badań (uniwersytety, szkoły wyższe, instytuty badawcze) w rezultacie konkursu na projekty ogłoszonego przez ministra ds. badań w marcu 1999 na mocy tzw. ustawy Allègre ws. innowacji i badań. Ich głównym celem jest wspieranie rozwoju

przedsiębiorstw komercjalizujących rezultaty badań instytucji badawczych, choć mogą to też być innowacyjne projekty pochodzące ze świata biznesu. Przykładowo inkubatorem tego typu utworzonym w 1999 jest Agoranov, z którego wywodzą się tak znane start-upy jak Doctolib, Criteo czy Ynsect. Inkubatory są także tworzone przez agencje rozwoju ekonomicznego oraz klastry konkurencyjności. W Lille od 2009 działa z inicjatywy Metropolii Lille inkubator pod nazwą Euratechnologies, którego akcjonariuszami są w większości instytucje publiczne, w tym merostwo Lille. Agencja rozwoju ekonomicznego i innowacji Paryża (pod nazwą Paris&Co) prowadzi nawet 9 programów inkubacji w następujących tematach: turystyka, zdrowie, sport, nieruchomości, cyfryzacja itd.

Polityka klastrów konkurencyjności została zapoczątkowana w 2004 r. w celu zmobilizowania kluczowych czynników konkurencyjności, takich jak zdolność do innowacji oraz w celu rozwoju wzrostu i zatrudnienia na rozwijających się rynkach. Klastry powstają w oparciu silną bazę terytorialną i istniejące struktury (baza przemysłowa, kampus, infrastruktura zbiorowa itp.). Wykorzystanie polityki gruntowej i rozwoju obszarów miejskich do zapewnienia spójnego rozwoju struktury przemysłowej, publicznych zdolności badawczych i szkół wyższych są pozytywnymi czynnikami dla rozwoju klastra konkurencyjności i potencjału jego członków. Mer i rada gminy dzielą się kompetencjami w zakresie środków podejmowanych w zakresie organizacji (utworzenia, przeniesienia lub likwidacji rynku) miejsc handlu/rynków (krytych lub na wolnym powietrzu) i handlu obwoźnego. Utworzenie, przeniesienie lub likwidacja rynku leży w gestii rady gminy, która podejmuje decyzję w drodze uchwały. Regulacje lub specyfikacje rynku są opracowywane przez gminę w celu szczegółowego zorganizowania funkcjonowania rynku, które określone są w rozporządzeniach gminnych lub prefekturalnych. Rynek może być zarządzany przez gminę bezpośrednio lub pośrednio w drodze koncesji lub dzierżawy udzielonej delegatowi gminy. Uzgodniona lokalizacja rynku stanowi prywatne zajęcie przestrzeni publicznej, co wymaga uiszczenia opłaty (gł. za miejsce handlowe) zgodnie z przepisami ustanowionymi przez gminę. Ceny miejsc handlowych są ustalane na mocy uchwały Rady Gminy i publikowane dekretem Mera.

Mobilność we Francji regulowana jest na różnych szczeblach samorządowych: międzygminnym i regionalnym. Ministerstwo odpowiedzialne za transport odpowiada za opracowanie i wdrożenie ram prawnych organów organizujących mobilność (AOM) oraz usług przez nich świadczonych, na poziomie instytucjonalnym i finansowym.

Gminy, grupy gmin, metropolie i mieszane związki transportowe są właściwymi organami do organizacji transportu miejskiego. Zarządzają transportem publicznym na swoich terytoriach, zwanych jurysdykcjami terytorialnymi. AOM organizują regularne usługi publicznego transportu pasażerskiego, w tym transportu szkolnego oraz ew. usługi transportowe na żądanie. Obsługa usług transportowych odbywa się albo pod kontrolą własną AOM w formie przemysłowej i komercyjnej usługi publicznej, albo w ramach umowy zawartej firmą transportową wyłonionej w ramach przetargu. Władze organizujące mobilność mogą także sporządzić plan transportu miejskiego (PDU). Dokument ten, obowiązkowy dla AOM wchodzących w skład aglomeracji powyżej 100 000 mieszkańców i opcjonalny dla pozostałych, określa zasady regulujące organizację transportu osób i towarów, ruchu i parkingów.

Region odpowiada również za opracowanie regionalnego planu zagospodarowania przestrzennego, zrównoważonego rozwoju i równości terytorialnej. Ten obowiązkowy dla regionu dokument musi określać cele w zakresie: równowagi terytoriów, lokalizacji różnego rodzaju

infrastruktur o znaczeniu regionalnym, odizolowania terytoriów wiejskich, intermodalności i rozwoju transportu, walki ze zmianami klimatu i zanieczyszczeniem powietrza.

Władze lokalne i regionalne dysponują kompetencjami, środkami finansowymi i zasobami niezbędnymi do promowania lokalnej energii. Samorządy terytorialne i ich zgrupowania dysponują kompetencjami mogącymi mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na lokalną politykę energetyczną. Władze lokalne zapewniają dystrybucję energii elektrycznej i gazu na swoim terytorium. Mogą wykonywać te kompetencje w ramach bezpośredniego zarządzania lub w ramach koncesji na usługi publiczne w celu rozwoju lokalnych zasobów.

W większości urzędów miast funkcjonuje biuro na rzecz wsparcia zatrudnienia świadczące usługi dla mieszkańców gmin. Gminy proponują spotkania z profesjonalnymi doradcami, byłymi rekruterami w firmach, którzy wspomagają osoby poszukujące pracy w zakresie rozwoju profesjonalnego projektu, wsparcia w strategii poszukiwania pracy (pomoc w pisaniu CV i listów motywacyjnych itp.), przygotowanie do rozmów rekrutacyjnych, przez symulację. Ponadto na stronach gmin są dostępne informacje o szkoleniach. Poza tym gminy organizują indywidualne i zbiorowe akcje na rzecz wspomaganie zatrudnienia, w tym różnego rodzaju warsztaty szkoleniowe (praca w biurze, obsługa komputera, kursy języków obcych).

Na poziomie regionalnym działają Centra Zatrudnienia, które są częścią regionalnej organizacji zatrudnienia i szkolenia zawodowego. Ich zadaniem jest proponowanie innowacyjnej polityki w celu uwzględnienia specyfiki ich terytorium w zakresie zatrudnienia.

Centrów Zatrudnienia zarządzane są przez władze lokalne, władze szczebla centralnego oraz urzędy pracy. Rada Regionalna, Rada Ogólna, gminy są członkami konstytutywnymi. Wszyscy inni lokalni uczestnicy polityki zatrudnienia i szkolenia zawodowego, w tym partnerzy społeczni, mogą zostać członkami stowarzyszonymi Centrum Zatrudnienia, gdy tylko ich przyjęcie uzyska uprzednią zgodę zarządców.

Centra Zatrudnienia łączą działania partnerów publicznych i prywatnych, w szczególności poprzez umożliwienie zaangażowania władz lokalnych w realizację polityki zatrudnienia na poziomie lokalnym. Szczególny nacisk kładziony jest na kwestie wspólnej diagnozy, obserwacji rynku pracy i przewidywania zmian gospodarczych.

Centra Zatrudnienia działają w 4 obowiązkowych obszarach:

- 1) opracowanie wspólnej strategii terytorialnej od diagnozy opracowanej na podstawie analizy rynku pracy i potencjału terytorium pod względem ofert pracy i wniosków do planu działania. Diagnoza, szeroko rozpowszechniana wśród lokalnych interesariuszy stanowi niezbędną podstawę do ustalenia wspólnej strategii zatrudnienia, a ostatecznie planu działania wdrażanego przez różnych partnerów.
- 2) uczestnictwo w przewidywaniu zmian gospodarczych. Na podstawie powyższej diagnozy centra zatrudnienia prowadzą koordynacyjne i specjalistyczne działania informacyjne skierowane do podmiotów lokalnych, instytucjonalnych i gospodarczych, aby umożliwić im lepsze przewidywanie zmian gospodarczych na danym terytorium. W szczególności, uczestniczą w animacji i koordynacji działań w zakresie wybiegającego w przyszłość zarządzania miejscami pracy i umiejętnościami terytorialnymi. Centra współpracują z innymi podmiotami publicznych służb zatrudnienia oraz z przedstawicielami branż działających na danym terytorium. Wreszcie, w przypadku obszarów niskiego zatrudnienia, Centra Zatrudnienia mogą

- przyczyniać się do ułatwiania ścieżek mobilności zawodowej i rekonwersji terytoriów, do koordynacji poszczególnych ścieżek lub rozwinąć platformy przekwalifikowujące.
- 3) przyczynianie się do rozwoju lokalnego zatrudnienia. Na podstawie wstępnej diagnozy oraz w ramach lokalnej strategii centra zatrudnienia starają się przyczyniać do rozwoju lokalnego rynku pracy. Celem jest usprawnienie przekazywania informacji i relacji między podmiotami na terytorium (firmy, pracownicy, osoby poszukujące pracy itp.). Działanie informacyjne, animacyjne i koordynacyjne mają na celu pomoc w tworzeniu przedsiębiorstw, rozwój usług i pośrednictwo między urzędami pracy a bardzo małymi przedsiębiorstwami w celu zachęcenia tych ostatnich do złożenia oferty pracy operatorowi krajowemu.
  - 4) zmniejszenie barier kulturowych lub społecznych w dostępie do zatrudnienia poprzez opracowywanie specjalistycznych informacji i rozpowszechnianie dobrych praktyk w dziedzinie walki z dyskryminacją w zatrudnianiu, walki z analfabetyzmem, mobilności geograficznej.

W Hiszpani wsparcie dla MŚP odbywa się w ramach Dyrekcji Generalnej Przemysłu i MŚP w Ministerstwie Przemysłu, Handlu i Turystyki. Działa tam platforma zawierająca bazę danych w zakresie programów wsparcia i zachęt skierowanych do przedsiębiorstw przez administrację publiczną i podległe jej instytucje mające na celu wspieranie, utrzymywanie i rozwijanie aktywności gospodarczej i przedsiębiorczości. Dodatkowo na stronach urzędów miast można znaleźć oferty skierowane do lokalnego biznesu.

Wśród najważniejszych instytucji rządowych wspierających przedsiębiorców w Hiszpani znajdują się: Dyrekcja Generalna Przemysłu i MŚP w Ministerstwie Przemysłu, Handlu i Turystyki, ICEX-Hiszański Instytut Handlu Zagranicznego, będący podmiotem publicznym na szczeblu centralnym, którego misją jest promowanie internacjonalizacji hiszpańskich firm, przyczynianie się do zwiększenia ich konkurencyjności oraz zachęcanie do przyciągania inwestycji zagranicznych do Hiszpanii. Instytucja związana jest z Ministerstwem Przemysłu, Handlu i turystyki za pośrednictwem Sekretarza Stanu ds. Handlu. Izby Handlowe działają na terenie całego kraju. Koordynowane są przez Hiszpańską Izbę Handlową wspierającą przedsiębiorców, a w szczególności MŚP. Hiszpańska Izba Handlowa jest podmiotem prawa publicznego. Współpracuje z administracją publiczną w zakresie wsparcia przedsiębiorstw. Odpowiada za projektowanie i realizację programów konkurencyjności i internacjonalizacji hiszpańskich firm, wdrażanych przez podległą jej sieć izb handlowych. Do najważniejszych instytucji wspierających firmy i tworzonych przez przedsiębiorców zaliczyć można:

1. Hiszpańską Konfederację Organizacji Biznesowych CEOE, która reprezentuje hiszpańskie firmy wszystkich sektorów.
2. Hiszpańską Konfederację Małych i Średnich Przedsiębiorstw CEPYME, która reprezentuje i promuje interesy MŚP oraz osób prowadzących własną działalność biznesową na terenie Hiszpani. CEPYME jest uznawana za najbardziej reprezentatywną organizację biznesową w Hiszpani, a także reprezentującą hiszpańskie MŚP w Unii Europejskiej. Uczestniczy również w działaniach o innym charakterze międzynarodowym, ze względu na swój reprezentatywny krajowy charakter biznesowy. CEPYME składa się ze stu terytorialnych i sektorowych organizacji biznesowych i jest członkiem Hiszpańskiej Konfederacji Organizacji Biznesowych (CEOE) od 1980 r.

Instytucje te otrzymują subwencje publiczne zarówno od rządu centralnego jak również Wspólnot Autonomicznych.

Przy projektowaniu budżetu jednostki samorządu terytorialnego w Hiszpanii prognoza wieloletnia nie jest obligatoryjna. Samorzady mają dochody budżetowe z następujących podatków:

1. IAE- podatek od działalności gospodarczej. Ustalany na poziomie centralnym za porozumieniem z samorządami. Wysokość tego podatku jest różna w zależności od miasta.
2. IBI- podatek od nieruchomości. Wysokość tego podatku jest różna w zależności od miasta.
3. ICIO- podatek od budowli, instalacji i robót. Podatek ustalany wyłącznie przez samorzady.
4. Podatki specjalne i środowiskowe.
5. Podatki od pojazdów trakcji mechanicznej.
6. Opłaty związane z uzyskaniem licencji, od wody, światła, odpadów miejskich.

Urzędy miasta odpowiedzialne są za opracowanie projektów na rzecz lokalnej przedsiębiorczości. Planowanie gospodarcze i rozwój regionu odbywa się w porozumieniu rządu regionalnego z rządem centralnym. Wyjątek stanowi Kraj Basków i Galicja, które posiadają wyłączne kompetencje w tym zakresie.

Formuły funkcjonowania instrumentów kapitałowych dla lokalnych MŚP ustalone są na poziomie 17 rządów regionalnych Wspólnot Autonomicznych oraz urzędów miasta. Nie istnieje jednolita baza takich instrumentów.

W hiszpańskim regionie Kastylia La Mancha, odpowiedzialny za wdrażanie i koordynację polityk krajowych i regionalnych jest rząd Regionu. Odpowiada za wdrażanie polityki budowania klimatu dla powstawania i rozwoju oraz poprawę konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw. Promuje innowacje i zwiększanie zatrudniania oraz opracował strategię inteligentnej specjalizacji RIS3, stawiając na stymulowanie innowacji oraz badań i rozwoju. W regionie powstało 12 centrów technologicznych zajmujących się badaniami w kluczowych dla regionu obszarach specjalizacji oraz współpracą z lokalnym biznesem poprzez promowanie zakładania nowych firm oraz stwarzania klimatu rozwoju dla lokalnych przedsiębiorstw. Spośród programów wsparcia dla lokalnej przedsiębiorczości na poziomie regionalnym warto wspomnieć o realizowanym programie LEADER dla budowania Lokalnych Grup Działania w projektowanie i wdrażanie strategii dla rozwoju obszarów wiejskich w którym istnieje 29 lokalnych grup działania z własną, lokalną strategią rozwoju oraz program ‘Innova Adelante’, wspierający innowacje biznesowe poprzez promowanie wspólnych strategii biznesowych w sektorach inteligentnych regionalnych specjalizacji w MŚP, głównie w obszarze turystyki, energii i biogospodarce.

W kwestiach usług infrastrukturalnych dla przedsiębiorców na przykład dostawy energii regulowane są na poziomie rządu centralnego oraz rządów regionalnych. Z kolei w zakresie usług transportu publicznego każda ze Wspólnot Autonomicznych posiada własne rozwiązania. Jeśli decyduje się na prywatne przedsiębiorstwo transportowe to konieczny jest przetarg.

Wspólnoty Autonomiczne posiadają kompetencje w zakresie rynku pracy. Stałym i nadrzędnym mechanizmem dla wielu rozwiązań jest dialog trójstronny między rządem, przedsiębiorcami oraz związkami zawodowymi. Wspólnoty Autonomiczne posiadają własne

budżety ale również otrzymują dofinansowanie od rządu m.in. w kreacji rynku pracy. Wykorzystują również środki z Unii Europejskiej.

Na Słowacji praktykuje się wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw w formie zaniechania poboru opłat za najem lub ich obniżenia zwłaszcza w obecnej sytuacji pandemii. Decyzje te zależą od decyzji samorządów i są związane z ich sytuacją ekonomiczną. Dla wsparcia biznesu na Słowacji powstała Słowacka Agencja Handlu i Inwestycji, która jednak koncentruje się przede wszystkim na wspieraniu strategicznych lub dużych inwestycji, zwłaszcza bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Na Słowacji wprowadzony został również Program Rozwoju Gospodarczego i Społecznego gminy PHSR, stanowiący dokument planistyczny samorządu lokalnego w dziedzinie lokalnego rozwoju gospodarczego. Posiada go większość słowackich gmin i zakłada zaangażowanie lokalnych podmiotów gospodarczych w jego tworzeniu. Równoległe powstała Slovak Business Agency (SBA), która w latach 1993-2014 r. działała pod nazwą Krajowa Agencja Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Chodzi o wyjątkową platformę sektora publicznego i prywatnego, która powstała jako wynik wspólnej inicjatywy Unii Europejskiej i Rządu Republiki Słowackiej. Założycielami i udziałowcami SBA są: Ministerstwo Gospodarki RS, Stowarzyszenie Przedsiębiorców Słowacji (Združenie podnikateľov Slovenska) oraz Słowackie Stowarzyszenie Osób Prowadzących Działalność Gospodarczą (Slovenský živnostenský zväz). SBA działa zgodnie z zasadami Ustawy o Małych i Średnich Przedsiębiorstwach UE (Small Business Act). Jej głównym celem jest kompleksowe wsparcie przedsiębiorczości na poziomie krajowym, regionalnym oraz lokalnym, jak również wsparcie konkurencyjności MSP w ramach jednolitego rynku UE oraz rynków trzecich. Wsparcia dla MSP udzielają również izby handlowe (krajowa podzielona na oddziały regionalne) oraz izby branżowe, które jednak skupiają wszystkie zainteresowane podmioty i działają na podstawie płatnego członkostwa.

Na Słowacji budżet uchwała się na 1 rok razem z prognozą na 3 lata. Samorządy ustalają stawki podatków i opłat lokalnych na podstawie ustawy krajowej. Na Słowacji nie ma instytucji finansowych wspierających na poziomie lokalnym przedsiębiorców ale samorządy mogą partycypować w projektach PPP lub w emitować obligacje komunalne. Gminy organizują parki przemysłowe oraz inkubatory przedsiębiorczości. Jeżeli stanowią one majątek gminy, to gmina ma prawo ustalać wysokość najmu. Zagadnienia wsparcia infrastrukturalnego dla przedsiębiorców ustalają gminy odrębnie w strategiach rozwoju.

Na rynek pracy pływ samorządu na Słowacji jest minimalny. Jednak w ramach urzędów pracy działają komisje ds. zatrudniania oraz w ramach samorządów działają komisje w sprawach kształcenia zawodowego (nazywanego na Słowacji dualnym). Jest to działalność komisji ds. zatrudnienia, działających w ramach urzędu pracy na poziomie powiatu, w każdym powiecie

WNIOSKI

Kluczowe znaczenie dla formułowania strategii rozwojowych regionu mają przedsiębiorczość, innowacyjność i współpraca. Definiowanie tych kategorii powinno uwzględniać rozumienie czym jest przedsiębiorczość oraz obejmować znajomość problemów przedsiębiorców, ich perspektywę oraz aktywnie poszukiwać rozwiązań, stwarzać warunki rozwoju z wykorzystaniem mechanizmów współpracy, stwarzać przestrzeń współpracy, organizować spotkania na których istniała by cykliczna wymiana informacji z przedstawicielami środowisk biznesowych ale

jednocześnie dopuszczać indywidualnych przedsiębiorców do udziału, inicjować i organizować wspólne przedsięwzięcia z biznesem i ze środowiskami naukowymi w celu wymiany wiedzy w obszarze innowacyjności, identyfikować ograniczenia rozwojowe stron i szukać rozwiązań, właściwie identyfikować znaczenie mikroprzedsiębiorstw dla lokalnej gospodarki, kreować czytelne dla przedsiębiorców informacje, która dociera do jak największej grupy /kanały skutecznej dystrybucji informacji/, budować mechanizmy wsparcia oraz finansowe instrumenty wspierające lokalny biznes /dystrybucja środków/, inicjowanie wymiany informacji, doświadczeń i wiedzy w ramach spotkań tematycznych /informacyjne, integracyjne i wymiany doświadczeń, szkoleniowe/, interaktywnie komunikować się poprzez strony internetowe.

Istotnym czynnikiem wpływającym na budowę klimatu współpracy i rozwoju jest integracja organizacji biznesowych, poszukiwanie synergii działalności wszystkich instytucji otoczenia biznesu oraz lobowanie interesów MŚP, a także zaangażowania nauki w działaniach wspierających innowacje dla biznesu oraz dla samorządu. W przypadku braku występowania uczelni technicznych w regionie, wykorzystywanie mocnych stron istniejących specjalizacji.

Współpraca oznacza inicjowanie wspólnych przedsięwzięć, podnoszących jakość współpracy, inicjowanie przedsięwzięć wizerunkowych, tworzących i pokazujących dobre praktyki współpracy, na przykład plany strategiczne w których promowana jest przedsiębiorczość gminy jako wspólne przedsięwzięcia gminy, małego i dużego biznesu oraz nauki. Plany strategiczne powinny uwzględniać potrzeby gminy, przedsiębiorców, nauki i lokalnej społeczności i koncentrować się na realizacji celów, np. podejmowanie działań wskutek których zwiększy się ilość miejsc pracy w gminie. Wspieranie przedsiębiorczości powinno odbywać się poprzez identyfikowanie potrzeb oraz określanie wspólnych celów samorządu, małego i dużego biznesu oraz nauki i tworzenie inicjatyw, które zaspokoją te potrzeby. Istotne jest stwarzanie łatwej w dostępie i przyjaznej przestrzeni, na przykład przestrzeni coworkingowej, gdzie każdy zarejestrowany przedsiębiorca może z niej skorzystać (wspólnego przedsięwzięcia biznesu i samorządu, gdzie samorząd udostępnia przestrzeń a całą organizacją zajmuje się biznes).